

بسم الله الرحمن الرحيم

تأثیر مدرنیته بر سبک زندگی طلاب

اباذر کافی موسوی^۱، مریم طباطبایی^۲، طیه شاه حسینی^۳،

مستانه خسرویان^۴، مرضیه شامحمدی^۵

چکیده

سبک زندگی مجموعه ای نسبتاً هماهنگ از همه رفتارها و فعالیت های یک فرد معین در جریان زندگی روزمره است. و مدرنیته معادل امروزی آن تجدد و نوگرایی و نوین گرایی است. یعنی خودباوری و تلاش برای بخردانه کردن هر چیز و شکستن عادت های اجتماعی و باورهای سنتی همراه با پشت سر نهادن ارزش ها، حس ها و باورها و در یک کلام شیوه های مادی و فکری زندگی کهن؛ امروزه نقش و جایگاه مدرنیته در حدی است که نمی توان زندگی را بی حضور آن قابل تصور دانست. در بسیاری از جنبه های فعالیت اجتماعی و فردی دخالت و نقش دارد. برای سنجش میزان نوگرایی مقیاس های جهانی وجود دارد که برای گروه ها و جمعیت های ویژه طرح شده اند لذا نوشتار حاضر که بر اساس روش توصیفی - تحلیلی به نگار درآمده است در صدد است که میزان نوگرایی و مدرنیته در سبک زندگی طلبگی را از ابعاد مختلف بررسی نماید.

کلیدواژه ها: مدرنیته، سبک زندگی، طلاب.

۱. دکترای فقه و اصول، استاد حوزه و دانشگاه، 1359 abazarkafi@gmail.com، 09132321065

۲. طلبه سطح سه مرکز تخصصی تفسیر و علوم قرآن حضرت ولی عصر(عج) کرمانشاه، 09185599747

۳. طلبه سطح سه مرکز تخصصی تفسیر و علوم قرآن حضرت ولی عصر(عج) کرمانشاه.

۴. طلبه سطح سه مرکز تخصصی تفسیر و علوم قرآن حضرت ولی عصر(عج) کرمانشاه.

۵. طلبه سطح سه مرکز تخصصی تفسیر و علوم قرآن حضرت ولی عصر(عج) کرمانشاه.

مقدمه

پیشرفت در صنایع منجر به تولید ابزار کارآمد و قابل استفاده در زندگی همه انسان ها شده است ، ماشین، هواپیما، اینترنت و موبایل و شبکه های اجتماعی باعث بیشتر شدن ارتباط بین مردم با یکدیگر و انفجار اطلاعات شده است. اقشار مختلف مردم به تناسب حرفه و شغل خود مجبورند کارهایی از قبیل دریافت، پرداخت ، نامه نگاری ، پاسخ به درخواست های اداری و... را در فضای مجازی ارائه بدهند. روحانیون و طلاب نیز از دو جهت نیازمند استفاده از ابزارهایی مثل اینترنت و موبایل اند.

در دنیای امروز که همه چیز به سمت صنعت و تکنولوژی و مدرنیت در حال حرکت است. سهم خانواده و دین در تکوین شخصیت روز به روز کمرنگ تر می شود و به جای آن عوامل دیگری همچون رسانه های غربی نقش عمده ای را بر عهده دارند و به صورت شبانه روزی در جهت اهداف خود و برای تغییر اندیشه ها و افکار کودکان، نقش تأثیر پذیر و مهم خود را ایفا می کنند.

با توجه به اهمیت مدرنیته در امر تعلیم و تربیت و گسترده گی فعالیت های رسانه ای در سبک زندگی طلاب و همچنین پاسخ به سؤالاتی از قبیل اینکه مدرنیته تا چه میزان بر سبک زندگی طلاب مؤثر است؟ آیا نگرش مدرن تغییراتی در سبک زندگی طلاب به وجود آورده است؟ بین ابعاد مختلف مدرنیته و ابعاد سبک زندگی طلاب چه رابطه ای وجود دارد؟ لازم است تا با نگاه علمی و یا برای درک این حقیقت که از لازمه ی زندگی امروزی، استفاده از

رسانه های نوین است، ضمن بررسی آن، اصول آنها را بازگو نموده و راهکارهای آن را هر چند به اندازه قدمی کوچک باشد بردارم.

مفهوم شناسی

الف) مفهوم مدرنیته

واژه مدرن، به معنای نو، جدید، امروزی و کنونی است که در مقابل قدیم و کهن به کار می رود. این اصطلاح در اواخر قرن 15 و لو به طور پراکنده مقارن با دوره رنسانس (عصر نوزایی) مطرح گشت و در مرحله بعدی، در قرن 16 و 17 وارد عرصه منازعات روشنفکری اروپای غربی شد. (عباس، آریان پور، 1378، ص 921)

مدرنیته به معنای تجدد، نوین و تازگی می باشد، که اولین بار در آثار «ژان ژاک روسو» در قرن 18 به کار رفت و بعد از وی در آثار بسیاری از نویسندگان آن عصر متداول گشت. مدرنیته در اصطلاح عبارت است از نوعی حالت و کیفیت، ویژگی و تجربه مدرن یا دوره مدرن، که بیانگر تازگی، بداعت و نو بودن زمان حال به عنوان گسست یا انقطاع از گذشته، و ورود به «آینده ای» که در حال ظهور است می باشد، و گستره آن با فکر یا ایده نوآوری، ابداع، ابتکار، تازگی، خلاقیت، پیشگامی، پیشرفت، ترقی، توسعه، رشد، تکامل، سلیقه و مد همراه است.

نقطه مقابل مدرنیته، گذشته گرایی، کهنه پرستی، رکود، عقب افتادگی، قدیمی بودن و ... می باشد.

همچنین لازم است معنای واژه مدرنیسم دانسته شود که با مدرنیته فرق دارد و اشتباه نشود، واژه مدرنیسم به معنای تجددگرایی، نوگرایی و جنبش نو می باشد.

در اصطلاح به اندیشه ها و شیوه هایی از زندگی یا سازمان اجتماعی مربوط می شود که جایگزین اندیشه ها و شیوه های سنتی گردیده و همه جوانب زندگی، اعم از فردی و اجتماعی را در بر گرفته است.

ب) مفهوم روحانیت

هرگاه واژه روحانیت و روحانی را بر زبان می آوریم مفهوم عالم دینی و کارشناس معارف اسلامی در ذهن مجسم می شود زیرا اساس و بنیان شخصیت روحانی را علم و آموزه های علمی با وجهه دینی تشکیل می دهد، بنابراین بحث از روحانیت؛ یعنی بحث از مجموعه ای علمی و فکری که همیشه پرچم هدایت و تعلیم و تربیت جامعه را بر دوش کشیده و مردم را با دین و فرهنگ ویژه آن، آشنا ساخته است.

روحانیت واژه ای است که در کلیه ازمنه تاریخ و ادیان و فرهنگ های مختلف با همه اختلاف در دامنه معنا و هویت آن، به ایفای نقشی اطلاق می شده است که مردمان و پیروان ادیان و شرایع را از احکام و تعلیم دین مورد قبول، آگاه می ساخته است. (روح الله، خمینی، 1387، ص4)

فرض کنید انبیاء در جامعه اسلامی یا در جامعه بشری، حضور پیدا کرده اند و دینشان را آورده اند و احکامشان را تدوین کرده اند؛ اینها بایستی در بین مردم، مرتب ترویج و تبیین بشود و سؤال ها پاسخ داده بشود و جهالتها بر طرف گردد. (تدوین : اداره ارتباطات دبیرخانه، 1389، ص23) اینها به مجموعه شاگردانی احتیاج دارند، امروز، به فرض مثال اگر پیغمبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) بنا بود در این دنیای بزرگ و پیچیده، حضور داشته باشند، لابد برای اینکه کارهای خودشان را انجام بدهند فکر را، امر به معروف را، نهی از منکر را، تبیین

احکام را، همان کاری که آن زمان، گروهی را به این طرف و گروهی را به آن طرف می فرستادند، سازمانی لازم داشتند.

اگر آن بزرگوار، در این زمان می خواستند چنین سازمانی درست کنند، این سازمان شما بودید! امروز، روحانیت باید خودش را در این موضع ببیند. چون بنا نبود کارها با امور غیبی و با معجزه پیش برود؛ بالاخره باید از طریق عادی و با زبان انسان ها، کارها انجام می گرفت؛ بنابراین از سازمانی استفاده می کردند که امروز، نام آن، روحانیت است. روحانی واژه ای فارسی به معنای دانشمند، پیشوای دینی و معلم است. (محمد، معین، 1382، ج 1، ص 82) درباره اشتقاق این کلمه آرای مختلفی وجود دارد که هیچ یک خالی از اشکال تاریخی و زبان شناسی نیست. درباره اصل و ریشه این کلمه، توافق کلی حاصل نشده است. گفته شده که نخستین مورد کاربرد واژه آخوند، به مثابه عنوانی احترام آمیز برای روحانیان دانشمند در ایران، به دوره تیموریان بر می گردد. در دوره صفویه قداست این کلمه حفظ شد و بر مردمان بسیار دانشمند اطلاق گردید. در عصر قاجار کاربرد این کلمه گسترش بیشتری یافت و مدرسان مکتب خانه ها را نیز دربر گرفت؛ البته این کلمه در میان دانشمندان آن روزگار جایگاهی والا داشت؛ برای مثال به مشهورترین فقیه و مدرس اواخر عصر قاجار، یعنی محقق خراسانی، «آخوند» گفته می شد. در دوره های بعد، به ویژه در دوران پهلوی، از قداست این کلمه کاسته شد و حتی جنبه استهزا پیدا کرد. اکنون این کلمه به گونه عام به معنای پیشوای دینی به کار می رود. (محمد، باقری، ج 1، 1381، ص 150)

مفاهیمی که روحانیت در جامعه به آن شهرت دارند و به آن نامگذاری شده اند عبارت اند از: حوزویان، آخوندها، ملاها، طلاب، مبلغان دینی، مراجع، ائمه جماعات، ائمه جمعه، مدرسین،

اهداف سیاست‌گذاران و دین‌زدایان (شکسته و سبک زندگی طلبگی را به عنوان سبیل در نظر گرفته و دین را به مثابه ی یک امر درونی و شخصی نه التزامی بر انجام اعمال و رفتارها. در کل برخی از موارد زیر از آثار مثبت در موفقیت طلاب به حساب می آیند:

الف) دریافت اطلاعات

طلاب با استفاده از اثر مثبت مدرنیته می توانند به بسیاری از متون دینی و مذهبی نایاب در عصر امروزی به راحتی در فضای مجازی دسترسی پیدا کنند .

ب) تبلیغ دین:

برای تأثیر گذاری روزی مخاطبین کمتر نیاز به مراجعه حضوری است با استفاده از شبکه های ارتباط جمعی و اینترنت در دنیای مدرن امروزی پاسخ و پرسش به راحتی به صورت غیر حضوری انجام می گیرد.

ج) مبارزه با ناهنجاری های اجتماعی

در عصر حاضر، جامعه امروزی با انواع مسائل و آسیب های فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی نظیر بی سواد ی یا کم سواد ی، بحران معنی، دروغ، نابسامانی اجتماعی، بحران هویت، بی اعتمادی، اعتیاد و قاچاق مواد مخدر، پر خاشگری و جنایت، خودکشی، فرار کودکان از منزل، تکدی، رو سپیگری، ضعف مشارکت جمعی، قانون گریزی، رابطه گرایی، بیکاری، فقر، سرقت، اختلاس، تخریب و آلوده سازی محیط زیست و ... سروکار داریم که در مجموع آینده جامعه را از لحاظ سلامت محیط و احساس امنیت جانی، مالی، تعاملاتی و فکری تهدید می کنند. (محمد، عبد الهی، 1365، ص 4)

این در حالی است که در نظام دینی اسلام به این نکته اشاره شده است که روحانیت باید در تربیت اجتماعی، سیاسی و دینی مردم مسلمان و غیر مسلمان نقش داشته باشد. بنابراین این یک طرف ضرورت دارد آنان که سخنگوی مکتب اسلام و مبلغ دین هستند، مشعل داران هدایت و مبشران خیر و سعادت، داعیان الی الله و مجاهدان فی سبیل الله در جامعه هستند که با بیان و بنان، بذر نور و آگاهی در اندیشه ها می نشانند و نهال امید و حکمت در دل ها می افشانند تا برای مردم هادیانی خیرخواه به صراط مستقیم حق شده و خدمتی برای عموم به ویژه نسل نوجوانسته و حقیقت طلب داشته باشند.

با چنین وصفی به نظر می رسد با در نظر گرفتن تمام تفاوت های ایجاد شده در جامعه انسانی و با وجود تنوع و گسترش ناهنجاری ها و آسیب های اجتماعی، روحانیت هم چنان در مقام تأثیرگذاری در کاهش و پیشگیری از ناهنجاری های اجتماعی لازم است که از دنیای مدرنیته بی بهره نباشد.

نتیجه گیری

در مجموع می توان گفت که: سبک زندگی مجموعه ای نسبتاً هماهنگ از همه رفتارها و فعالیت های یک فرد معین در جریان زندگی روزمره است. و مدرنیته معادل امروزی آن تجدد و نوگرایی و نوین گرایی است. یعنی خود باوری و تلاش برای بخردانه کردن هر چیز و شکستن عادت های اجتماعی و باورهای سنتی همراه با پشت سر نهادن ارزش ها، حس ها و باورها و در یک کلام شیوه های مادی و فکری زندگی کهن.

امروزه مدرنیته در سبک زندگی طلاب بی تأثیر نبوده است اند، وسیله ای برای تربیت و فکر و اندیشه و موجب تحول و تکامل جامعه حوزویان می باشد که از این جهت بسیار حائز اهمیت اند. به همین سبب نقش مهمی در تعلیم و تربیت نسل حاضر طلاب به خصوص نسل جوان ایفا کنند.

سبک زندگی طلبگی یعنی زندگی پاکیزه از انواع آلودگیها، ظلمها، خیانتها، عداوتها و دشمنی ها، ذلتها، انواع نگرانیها و هر چیزی که زندگی اسلامی را در کام انسان ناگوار می سازد. نتیجه این پاکیزگی، تحقق جامعه ای توأم با آرامش، امنیت، رفاه، صلح، محبت، دوستی، تعاون و خواهد بود. جامعه ای که از نابسامانی ها و درد و رنجهایی که بر اثر استکبار، ظلم، طغیان، بت پرستی و انحصار طلبی به وجود می آید، در امان است.

به طور کلی می توان چنین نتیجه گرفت که امروزه جامعه ای توسعه یافته تلقی می شود که بتواند در کنار توسعه شاخص های همچون اجتماعی و اقتصادی مانند آموزش و اطلاعات را در این عصر داشته باشد. اما نقش دیگر مدرنیته را نباید نادیده گرفت، به نوعی نقش تخریبی را برعهده دارد از لحاظ علمی ممکن است برای طلاب تنبلی و کاهلی را به وجود بیاورد و بسیاری از هنجارهای اخلاقی را، (با اهداف سیاست گذاران و دین زدایان) شکسته و سبک زندگی طلبگی را به عنوان سنبل در نظر گرفته و دین را به مثابه ی یک امر درونی و شخصی نه التزامی بر انجام اعمال و رفتارها.

فهرست منابع و مآخذ

*قرآن مجید ترجمه حسین انصاریان.

1. آریان پور ، عباس ، فرهنگ آریانپور ، تهران : نشر دانشگاه ، 1378
2. باقری ، محمد ، دایره المعارف بزرگ اسلامی ، تهران: دارالکتب الاسلامیه ، 1381،
3. پوررستمی ، حامد ، تحلیل راهبردی از دکترین امام رضا (علیه السلام) ، انتظار موعود ، پائیز 1389 ،
4. تدوین : اداره ارتباطات دبیرخانه، حوزه و روحانیت در نگاه رهبری، چاپ اول ، قم: نشر مدرسه عالی دارالشفاء، 1389،
5. خاکبان ، سلیمان ، روحانیت و حوزه ها ، چاپ دوم ، تهران : کانون اندیشه جوان ، 1389 ،
6. خمینی، روح الله ، روحانیت و حوزه های علمیه ، چاپ چهارم ، قم: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، 1387،
7. شجاعی، محمد صادق، رسانه ها و بحران هویت ، تهران: نشر آذرخش، چاپ اول ، 1379.
8. شریعتی ، علی ، مجموعه آثار ، چاپ اول ، قم: دارالمعرفه، 1387
9. عبدالحی، محمد، نظریه های جامعه شناسی، چاپ اول، تهران: نشر دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبائی، 1365،
10. عطاردی قوچانی ، عزیز الله ، مسند امام رضا (علیه السلام)، تهران : نشر عطارد ، 1388 ،
11. عیسی نیا ، رضا ، درآمدی بر الزامات تحول در حوزه علمیه ، چاپ سوم ، قم : نشر مؤسسه امام خمینی (ره) ، 1390،
12. کلینی، محمد بن یعقوب ، اصول کافی ، بیروت : دارالهادی ، 1407
13. مختاری ، علی ، حیات طیبه (نسیم رحمت)، چاپ اول ، ایلام : نورمطاف، 1389
14. معین، محمد، فرهنگ فارسی معین ، تهران : سرایش ، 1382 .

15. ملک‌یان، مصطفی، حوزه و دنیای جدید، چاپ اول، قم: نشر عروج، 1389.

16. مهدی زاده، شراره، تلویزیون و نوگرایی، تهران: دانشگاه تهران، 1381.